

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN
SURAT.

Manuscripts Library

S.D.P.B.

Coll. No. 148.

Title GRHAKARMA

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No. : 148

Subject : *Shriharisutra*

Title : *GS. Vasarma*

Author : —

Scribe : —

Date of the work : —

Date of the Ms. : —

Place of the work : —

Place of the Ms. : —

Size : *10" by 3"*

Extent : *fol. 23. Ends abruptly*

Language : *Sanskrit*

Script : *Devanagari*

Remarks : *Complete - Ends abruptly*

॥ बुधा बुधिमः शीगणे जाय ॥ गृहकर्मलिरयते ॥ यस्या चमो गृहकं च वां उति ॥ अथ वा
 निः पत्ने गृहे पि ॥ उडंबरशाखया त्रिः परिलिखेत् ॥ इह जाया य ॥ मि ॥ इति मंत्रेण गृ
 हमध्ये स्तुं डिलं ज्ञवा ॥ आवमनादि ज्ञान्य नागां तं ज्ञवा ॥ बुको सिकस्या सि ॥ ह ॥ अ
 स्मादेवाना ॥ तरेण स्वाहा ॥ २१ ॥ इति जुहोति ॥ सि ॥ इति तं ज्ञवां स मापनीय ॥ त
 तो गृहं मूत्रयि च ॥ पूर्वस्यां दिशि द्वारं कल्पयि च ॥ दौ गत्तौ खानयेत् ॥ तनोदत्ति
 एस्यां दिशि द्वारं प्रदे शो एव मेव ॥ पश्चिमायां दिशि एव मेव ॥ एवमुत्तरस्यां दिशि ॥
 मध्ये एकगत्तौ ॥ नवगत्तान् खानयि चाते पुनवगत्तैषु उदक सपिर्मि मंत्रं प्रक्षिप्य ॥

॥ ठा ॥ ॥ नतः नवग्रहमरेव कार्यो मंजपः कुंजमेव च ॥ स्तुं डिलं रुद्रकलशं मृ
 चिजां वरणादिकं ॥ २ ॥ कुशं जी च मिसंस्कार पूर्वधि श्रयणा निका स्थापनं ॥
 च ग्रहादीनां पूजा मंसे पतमनः ॥ २ ॥ शितानि धारणाद्या ज्ञाना गां ता च कुशं
 जि का ॥ समिदा ज्यं च मूलां च होम स्तिलय वैः क्रमात् ॥ ३ ॥ पचांग रुद्रजपनं
 त होम म्मदशांशक ॥ ग्रह पूजा र्घदानं च तनः प्रार्थनं कल्पनां ॥ ४ ॥ वक्रि पूजा
 बले र्दानं पूजा हितिरतः परां ॥ सि ॥ इति तत्सर्विका बहिर्हो मां ता च कुशं जि का
 ॥ ५ ॥ होम म्मदक्षिणा नां च न्यस्या श्वैव कल्पनां ॥ अनिषेकादि मांगल्यां ता

यपुत्राच्चित्तम्यच॥६॥प्रणीतानांविमोकादिशांत्यताचक्रांष्टिका॥वि
 मर्जनंग्रहरीनांपरायनामयंक्रमः॥७॥स्थानगोत्रमवितायहोमयंक्र
 रुतेद्विजः॥नतत्फलमवाप्नोतिननुष्यन्तिनेग्रहाः॥८॥अकेजानःक
 लिंगेषुयामुनेषुचवं६माः॥अंगारकस्तथावंत्यांबुधोवैकोशालेस्मृतः
 ॥एषुक्रैजोजकटेजातःपश्चाद्देशेवृहस्पतिः॥शनैश्चरःसौराश्यांराहु
 र्वरैरेकेनथा॥१०॥पर्वतेपर्वतेचैवजाताःसर्वत्रकेनवः॥८॥काश्यपसो
 गोत्रमादित्याय॥आत्रेयसगोत्रंमोमस्यांनारदाजसगोत्रमंगारकस्य

॥आत्रेयसगोत्रंबुधस्य॥आंगिरसगोत्रंवृहस्पतेः॥कौरव्यसगोत्रंशुक्रस्य
 काश्यपसगोत्रंशनैश्चरस्य॥जैमिनिमगोत्रंराहोः॥पिपीनसगोत्रंकेतूनां॥
 गुरुद्विजश्चतुर्गुनंदनश्चक्षत्रंम्यचसूर्योर्ध्वरणीमुनश्च॥विश्यःशशांकःशि
 शिनंदनश्चशेषाश्चशङ्गागगनेवरामनाः॥१४॥आदित्यस्यविशाखेचवं६
 म्येवचक्षत्रिका॥पूर्वाषाढाधरासूनोधनीथैवबुधस्य॥१५॥गुरोरुन
 रफाल्गुन्यांशुक्रस्यपुष्यनक्षत्रं॥शनैश्चाराहिलोहेयाराहोनरणीरु
 यते॥१६॥कतुनांचतथाशेषानक्षत्राणिस्मृतानिहि॥सप्तम्यांनाम्न

तेजातोऽष्टम्यां नाम्बरनंदनः॥१७॥ नवम्यां नागविज्ञा नोदशम्यां मंगलसुधा
 एकादश्यां गुरोर्जतिोद्दश्यां सोमनंदनः॥१८॥ सोमः जलचक्रद्विषां
 पौर्णमास्यां बद्रिपुः॥ यावद्दृष्टं पश्यंति तावज्जातास्तु केन वः॥१९॥ आ
 दित्येकपिलो नामपिंगलः सोमउच्यते। धूम्रकेतुस्तथानिमेजदराप्रिव
 धेस्मृतः॥२०॥ गुरुदैवशिखी नामशुक्लेवतिहाटकः॥ शनैश्चरेमहा
 तेजाराहोकेनोक्तताशनः॥२१॥ अथविधिः॥ मंडपः षोडशस्तंजः॥ च
 तुरस्रं कुंजं॥ चतुरस्रं हस्तं विशालं सर्वतः॥ अंगुल १२ होमार्थं स्मृति

कंठुं संहिलवाय उ-अं य प्रद्रापि
ठं ग्रहपिठं द्रवा उ-उ-र

जलेपिठं अंवि कापिठ उ. अं १२ वि स्तार अं १२

लकुंजवतुरस्त्रचंगुल२४उच्चैः श्रं०१२स्थापनाथस्त्रिं० श्रं०३०ग्रहस्थापना
थस्त्रिंजिलवतुरस्त्रचं०३०उच्चैः श्रं०१४उन्नत१२यः॥एवंविधंकर्तव्यं॥मु
ष्टिमात्रंशताईचरातेचारत्रिमात्रकं।महस्त्रेचयज्ञोनायक्यक्रियाक्रि
डंकरात्मकं॥१दिहस्त्रमयुतेचैवल्लक्ष्मणेचउधूरं॥२अहहस्त्रात्म
कंकुंजकोटिहोमेउनाधिकं॥मुष्टिमानमिनिवहमुष्टिहस्त्रमात्रमित्य
थ॥ततोवरणं॥आचार्य१ग्रहाणां ब्राह्मणाः॥एजापकानस्यप्रकारः॥
उदस्युरोयजमानःउपविशति॥आचार्यः१॥निमुखः॥तत्रयजमान

प्रयोगं पठति॥ अथ श्रीब्रह्मणो द्वितीयपरादेशी श्वेतवाराहकल्पे वैवस्वतम
 चंतरे अष्टाविंशतितमकलियुगे प्रथमविजागे श्रीमन्मृपविष्णुमार्कसमय
 तः संवत्सराणां एकोनविंशत्यधिकसंवत्षोऽत्राशने संवत्सरेषु समनिकां
 तेषु प्रजापतिनाम्नि संवत्सरे॥ दक्षिणायने श्रीसूर्यो अथवा उत्तरायनगतेश्री
 सूर्यो अमुकशतौ। अमुकमासो। अमुकपक्षो। अमुकतिथौ। अमुकदिनो। अ
 मुकं नक्षत्रो। अमुकयोगो। अमुककरणो। अमुकस्ते चंद्रो। अमुकस्ते मवित
 रि। अमुकस्ते देवगुरौ। शेषेषु ग्रहेषु यथा स्थानस्थितेषु मसु। एवं गुणवि

४

शिष्टेषु एकांते जंबूद्वीपे नारतवर्षे आयुर्विंशतिरगतब्रह्मावर्त्त एकदेशो
 । कुमारिकास्तैः त्रान्तरवर्त्तिनि श्रीसोमेश्वरस्तैः त्रे महानद्याः श्रीतपस्याः दक्षिणे
 तटे अस्मिन् सकलकल्याणवतिपुण्यमंजपायतने देवब्राह्मणा नां च संनिधौ।
 एवं गुणविशिष्टेषु एते देशाः सुतस्य विवाहोऽवकर्मप्रारंभनिमित्तं सवतिष्ठ
 परिहरार्थं सर्वकामममृद्यर्थं सर्वदरितोपशान्त्यर्थं अविघ्नैः कर्मणां सिध्यर्थं
 गणेशां विक्रयोः प्रीत्यर्थं आदित्यादि नवग्रहाणां प्रीत्यर्थं आदित्यादि नवग्रहा
 णां मानुकलार्थं नवग्रहशान्तिकर्मणि अमुकवेदमूर्ते आचार्य एतन्नेपाद्यं।

एषवोऽर्थः॥ पूजा॥ स्वस्तिनेदोऽनु॥ पादप्रक्षालनं॥ आचमनं ब्राह्मणं ज्ञि एवं स
वेषां नवग्रहानां निकर्मणि अमुकवेदसूत्रेऽनुविक् एतन्नेपायं॥ एषवोऽर्थः॥
पूजा॥ स्व० उ॥ पादप्रक्षालनं॥ आचमनं॥ एवं सवेषां॥ अमुकवेदसूत्रे जाप
क एतन्नेपायं॥ इत्यादि॥ आत्मपादप्रक्षालनं॥ आचमनं॥ ननः कुंजो ग्रेऽत्र
वायुर्विनिमुख उपविशेत्॥ यजमान उत्तरानिमुख आचमनं प्राणायाम
कुर्यात्॥ पुनराचमनं॥ स्वस्तिनो मिमीतां॥ मदि॥ श्रीगणेशाय नमः॥ ३३ अप
वित्रः॥ विः॥ इदं॥ सुरे॥ सप्तव्याधा॥ नमः॥ स्वायै स्वाहायै॥ स्पृशच्चिवर एवाहो

पहाणं॥ सु॥ धु॥ न॥ उपास्मै ग० मधु३ अत्राय अमुकमासे पक्षे तिथौ दि
ने यथावर्त्त० एवं गुण० यौ सुतस्य विवाहो सव० र्थं च॥ आदित्यादिनवग्रहाणां
प्रात्यर्थं आदित्यादिनव० मानकूलार्थं नवग्रहानां निकर्मणि आचार्यप्रमुखानां
नुविज्ञानां जापकस्य वर एव मंकरिष्ये॥ उक्कुरुष्वेति ब्राह्मणाः॥ अमुकस्य
त्र अमुका अमुकशर्मन्निधेऽन्वाद्यक्कुरत्ति एनमृतालीपाकेनाहं यत्त्यो नत्र
चामाचार्यवृत्ते॥ वृणीहीत्याचार्यः॥ वृत्तोस्मानिवा॥ युष्मान्नुविक् जापकय
जमान अत्तनान् विकिरंति सावृत्ते॥ वृणी॥ इति सर्वे वृत्ताः स्मः॥ इति वा॥

ब्राह्मणानां अत्र चंदनादि पूजा। यथा दत्तं चंदनं आवाय प्रमुखे च चिन्तापके
 न्योः हंसं प्रददे। यो यस्य विनागः स प्रतिपद्यतां। इमानि अविना निज्योतां पि।
 अचने विधेः परिपूर्णता सु॥ आवमनं॥ उच्चुविस्वः॥ उच्चस्तयन्नवमी मंद
 तत्त्वप्रिया॥ यवप्रक्षेपः॥ यथादास्यमाना निवृत्तिपर्यंतानि नो जना
 नि आवाय प्रमुखे न्योः हंसं प्रददे॥ यो० तां॥ पुण्या हं दीर्घमायुरस्तु॥ शि०
 सौ० अ० दी० पु० वृ० ध० इ० अ० यत्पाप० हि० अस्य स चिन्तापकवर
 णः प्र० यं॥ आवा० ददे॥ या यस्य वि० तां॥ उदस्ति एषां उ॥ व० दी० य० नि०

5

आदि० तां॥ प्र० स्था० व० उ० अनिवाद्यामि० पु० ३ पुण्या हं॥ ३ रुदिन वंतो
 ब्रुवंचु॥ ३ कल्याणं च॥ ३ स्वस्ति न वंतो० ३ अस्य॥ ३ चिरजापकवरणकर्मणि
 यन्मू० सु॥ गृहे० उ० सु॥ यन्नमानस्य मांगल्यं॥ आशीवादाश्च॥ ततो यजमा
 नं नालिकेरं गृहीत्वा॥ अस्य यागस्य निःष्यसे न वंतो न्यर्थिता मया॥ सुप्रसादं प्र
 कर्त्तव्यं कर्मेति दिधि पूर्वकं॥ इति वरणं॥ ठ॥ ततः कुशं जी॥ बहिर्ब्रह्मा प्रणीताप
 वित्रेष्ठः श्रेदिन्या आर्ज्यं धान्यं च रुं स्थाली स्तवः स्तुक्मेत्त एस्य समित् दत्ता
 पूरुषात्र इति क्रमात्॥ एतानि कुंज उन्नरतः प्रावन्तं स्था नि क्रमेण सादये

त्॥ आवमनं॥ प्राणयामः॥ स्वम्ययनं॥ पंच नृ संस्कारः॥ अग्निं प्रणयनं॥ परि
 मं हनं॥ आषाटकं॥ ब्रह्मासनं॥ प्रणीतासनमात्मासनं॥ वा॥ अग्नेर्दक्षिण
 तो ब्रह्मस्थापनं॥ नृत्तुवः॥ स्वः॥ रिनिपुष्पेरचनं॥ उत्तरतः॥ प्रणीता प्रणयनं॥ उ
 कोवः॥ प्रणयतीति पूरणं॥ दक्षिणं जान्वा चूरणं॥ प्रादेशेन मापयिच्वा॥ ऊचो
 न छिनत्ति पवित्रे स्त इति पवित्रं छेदनं वैष्णव्या॥ वित्यस्य चूरणं॥ पवित्रायां
 त्रिः पयुत्स्य॥ महीनां पयो मात्याति॥ प्राज्य स्थात्मा मादायेषे चेत्यधिश्रित्या॥
 म्भवः प्रनयनं॥ प्रोक्षणं संमार्जनं पुनः प्रनयनं प्रोक्षणं॥ स्कृक् संमार्ग

स्त४

प्रनयनं प्रोक्षणं मेक्षणम्य स्कृक् वत्तु च॥ उऊर्जे च॥ इत्यदगुह्यम्य॥
 स्कवे उदकं लचा॥ उमविउ ह्वा प्रमवउत्तुनाम्य छिंदेण पवित्रेण वसोः स्त
 यम्यरश्मिनिः॥ इत्याज्य संस्कारः॥ मविउवः॥ निः॥ इत्यदक संस्कारः॥ इवि
 ग्रहणं॥ आदित्याय सोमायां गारकाय बुधाय चरुम्य नये शुक्राय शनैश्च
 राय राहवे कैत्र्यो जुष्टो गृह्णामि॥ इचउथे च॥ आदित्याय० न्यो जुष्टमा मा
 दयामि॥ आदित्याय० न्यस्त्रा जुष्टं प्रोक्षामि॥ पवित्रां न्यां स्कवोदकेन प्रोक्ष
 णं॥ समिदादिकं प्रोक्ष्य॥ शेषोदकं प्रणीता सुमुक्ता त्रिः प्रक्षालनमधिश्रय

णं॥७॥ततो ग्रहादीनां स्थापनं॥याज्ञवल्क्यः॥सूर्यः सोमो महीपुत्रः सोमपुत्रो
 बृहस्पतिः॥शुक्रः शनैश्चरो राहुः केतुश्चैते ग्रहाः स्मृताः॥वृत्तमंजलमादि
 त्याय॥चतुरस्रं सोमाय॥त्रिकोकोलमंगारकाय॥बालंबुधाय॥दीर्घचतु
 रस्रं बृहस्पतये॥पंचकोलं शुक्राय॥धनुः शनैश्चराय॥राहुवैश्वर्ष्यी॥केतो
 धृतिश्च॥ताम्रकातुस्फटिका शक्रचंदनश्च लंबिका बुधौ॥रजतादयः सो
 मा मातृकां स्यात्कायश्चिह्नः क्रमात्॥स्ववर्णैर्विपटलेख्या गंधैर्मंडकेषु वा
 ॥वर्णसु॥नामकरांगारकौ रक्तौ शुक्लौ शुक्रनिशाकरौ॥पीतौ बुधौ गुरु

श्वैव शेषाः सप्तग्रहाः स्मृताः॥यथावर्णं प्रदेयानि वासां मित्रसुमानि च॥७
 ॥इति याज्ञवल्क्यः॥द्वादशांगुलमादित्यां॥सोमं च द्विगुणं लिखेत्॥अंगार
 कं बुधं वापि लिखेद्द्वैचतुरंगुलं॥षडंगुलं गुरुं चैव लिखेच्छुक्रं नवांगुलं॥च
 तुरंगुलं केतोरिं सोमादयं गुलाधिकं॥लिखेद्वाहं नतः केतुः मध्यं द्विगुलं
 मेव च॥मध्ये बुधनास्करं विद्याच्छिन्नं पूर्वदक्षिणे॥दक्षिणे लोहितं विद्याद्बु
 धं पूर्वोत्तरेण च॥उत्तरेण गुरुं विद्यात्पूर्वेणैव बुधनागर्वां पश्चिमेन शनिं वि
 द्याद्वाहं दक्षिणे पश्चिमे॥२॥पश्चिमोत्तरतः केतुं स्थाप्या वैशुक्लतंडलैः॥

शुक्राकौ प्रादुसौ ह्येयौ गुरुमोम्यावुदसुवौ ॥३॥ प्रत्यसुखः शानिसोमः शे
षादक्षिणतोमुखाः ॥ अग्निरापो धरा विष्णु रिंदे शरण्यो प्रजापतिः ॥ साप
राज्ञी तथा ब्रह्माग्रहाणां देवताः स्मृताः ॥ एषोऽस्मिन्नेति तथा स्कंदस्तथा नारा
यणः स्मृतः ॥ ब्रह्माशक्रो यमः कालः शिन्नश्चेत्यधिदेवताः ॥ अग्निदक्षि
णतः सूर्यादिं चतुर्नरतोरवे ॥ आप उन्नरतः सोमाऽमादक्षिणतस्तथा ॥ न
मिः पश्चिमंतोनोमास्कंदो दक्षिणतः स्मृतः ॥ विष्णुः प्राच्यां बुधाच्छाप्यपश्चा
न्नारायणः स्मृतः ॥ इन्द्रः पश्चाद्गुरोश्चैव ब्रह्मास्थाप्योऽथ पूर्वतः ॥ इन्द्राणी पश्चि

६

मे शुक्रात्यां चामिंद्रस्तथैव च । प्रजापते नैर्ऋते चुरा नेराग्नेय तोयमः ॥ सापराज्ञा
नैर्ऋते चुरा होः कालो पराजिते ॥ के तोराग्नेय तो ब्रह्मा विन्नगुप्तस्तु निर्ऋति ॥ दि
कालास्तु दशैवे न इन्द्रो गिर्यमनिर्ऋती ॥ वरुणः पवनः सोमश्चो ब्रह्माष्टशिव
पि ॥ आद्या अष्टौ दिक्पालाः प्राच्यादिषीशान्यां तास्तु दिक्षु प्रदक्षिणं प्रतिदि
शमेकैक इत्येवं स्थाप्याः ॥ नवश्शानी प्राच्यो मध्ये देसमस्तमस्तु खः ॥ पश्चिमा
वायव्यो मध्ये ॥ इन्द्रो ब्रह्मायमो वायुर्वरुणश्चेति लोकपालाः ॥ लोकपालाः स
यदिन्नरतस्थाप्याः ॥ शानेरीशान्यां के तोराग्नेयां सूर्याशयव्यां गणपतिः ॥

गणपतेरुत्तरनोजानवेदाः॥ गणपतेः पूर्वतः क्षेत्रस्य पतिः॥ गणपतेर्नैऋतिवा
 स्तोष्यति॥ जानवेदमउत्तरनोमरुतः॥ ग्रहमंजलस्येजानकोलमारन्यप्रद
 क्षिणंलनिकादिनक्षत्राणामनिजितामहाष्टाविंशानिसंख्याकानां प्रति
 दिवांसप्तसप्तदेवताः स्थाप्याः॥ ततः आचार्यो ग्रहपीठादीशान्यामकाल
 बुधंजलपूरणंरुद्रकलशंस्थापयेत्॥ तत्रकारः॥ ॐस्योनापृथिवी०यः॥ इति
 पृथिव्यंनिमंत्रणं॥ अनिक्रदं० वृषो॥ कलशांनिमंत्रणं॥ ॐनृनुवःस्व
 पूरणं॥ या० उषधीः० उषधिप्रक्षेपः॥ आयुष्यं० मां॥ मुद्रापनां॥ अश्वत्थं० पंच

१०

पल्लवप्रक्षेपः॥ बटाम्रजं वृक्षच्छोडवराणां पंचपल्लवाः॥ इदंतेपा०॥ उपरिपि
 धानपात्रं॥ याः फलिनी० नालिकेरपृगादिफलानिपिधानपात्रो जापकोरु
 द्रजपं करोति॥ ततो ग्रहादीनां प्रतिष्ठा॥ पूजासंक्षेपेण॥ तदिधिर्वक्ष्यते॥ ग्रहा
 दीनां स्थापनमुक्तमधुना उक्त्वापन हवंनाद्यर्थं मंत्रा उदाह्रियते॥ अथम
 न्त्राः॥ ॥ आलक्ष्मिनाथायस्माग्निमूर्ति उदुध्यधं बृहस्पते अतिशुक्रं ते अ
 न्यच्छमग्निरग्निनिःकयानश्चित्रः केतुंल एवन्नितिग्रहामंत्राः॥ ठा॥ अग्निं
 तमस्मैस्योनापृथिवीदं विष्णुरिंद्रश्रेष्ठानिंशानीमासुनारिषु प्रजापतेन

चदायंगो ब्रह्मणस्पते ज्ञातारमिंद्रं परेयिवांसं कायमानः च नश्चित्र ऊत्ये
 त्पथिदेवतामंत्राः ॥७॥ ज्ञातारमिंद्रं च नो अग्रेयस्मिन् च प्रताययि रुद्र
 मंवरुणानोनियुद्भिर्वयं मामतमीशानमस्मे रुद्रास्यो नाष्टयिवातिदश
 दिक्कालमंत्राः ॥८॥ एंद्रमानसि ब्रह्मणस्पते परेयिवांसं वायवायाहिवरु
 णः प्रावितेति पंचलोकपालमंत्राः ॥९॥ गणानां चांजातवेदसे चैत्रस्य प
 तिना वासो ष्यते प्रतिमरुतो यस्य हिति पंचगणपत्यादिमंत्राः ॥१०॥ अग्नि
 ऋषिः प्रजापत आयायस्व कुरु प्रायादिति द्यौर्दृष्टुं स्पते अतिकालिको

११

नामोदरतां नगप्रणे तर्जुनीतीनः सविता पश्चातादि रुचश्चरं वायवाया
 हंशग्री आगतमानो मित्रावरुण ज्ञातारमिंद्रं प्रताययिः समुद्रज्येष्ठा उ
 मा सश्वर्षणी धृतः तच्च विभुर्वरेण्यमिदं विष्णुर्येनः स पन्नावरुणः प्राविता
 शं नो अज एकपा उत नो हिवुध्मः प्रधागा एषा उषाः परेयिवांसमित्यष्टा
 विशतिर्नक्षत्रदेवतामंत्राः ॥११॥ ब्रह्मणस्पत इदं विष्णुः कुरु प्रायेति ब्रह्म
 विष्णुरुद्रमंत्राः ॥१२॥ इति स्थापितदेवतामंत्राः ॥ ॥ ग्रहदेवाधिदेवा
 चरिक्काला लोकपालकाः गणपत्यादयः पंचनक्षत्राणां च देवताः ॥ ब्र

सावित्र्यमथारुद्र इति स्थापितदेवताः॥ कुंजरुद्रजपस्यापि दशांशांशो नयः
 थकः॥ अथामनरतिवेवहोतव्यासुत्रयोदशः॥८॥ वेदादयस्त्रयवकश्चतुर्त्वा
 श्वाथमरस्वती॥ मरुत्यर्जन्यवमवोविश्वेदेवाश्विनीसुतो॥ सविताव्याहृतिग
 ण इत्यस्थापितदेवताः॥८॥ अस्यामतेसुमतिमिति रुद्रजपदशांशो मर्म
 त्राः॥ अथ अस्थापितदेवता मंत्राहोमार्थमुच्यंते॥ अग्निमाले इषेत्वा अग्र
 आयाहि शानो देवीरिति वेदादि॥ वेदादयस्त्रयवकं सक्तुमिव पावकानो मरुतो
 मारुतस्य नः वीलुपर्जन्याय येनः सपत्ना उमा सश्च एषो उपास्ते विभुर्वारण्यं न

प्र

अ त स

१२

रादिमहाव्याहृतयश्चतस्र इति सप्तदशा स्थापितदेवता मंत्राहोममात्रप्रयो
 जनाः॥८॥ तदस्ति निप्रतिष्ठा मंत्रः॥ इति ग्रहादिस्थापनमुक्तं तदर्थं तन्मंत्राश्चो
 क्तास्तत्र संग्रहेन्युक्ताः॥८॥ इति मंत्राः॥ अथ क्रमप्राप्ता मन्त्रे पशूनाः॥ आदि
 त्यादिनवग्रहेभ्यः स्थापितदेवता महितेभ्य इदमत्र चंदनमित्यादि॥ इति मन्त्रे पशू
 नाः॥८॥ आचमनं स्वस्त्ययनमारुत्याधिश्रयणपर्यंता कुंजोदिका प्राविता ततो अ
 हादीनां कलशस्य च स्थापनं मन्त्रे पशूनां च॥ विहीनमिदानीं उक्ता कर्म क्रमप्राप्ता
 अधिश्रयण उन्नराश्च तानिधारणया कुंजोदिका विधीयन्ते॥८॥ शतानि शारणं

उदगुक्षमनं। पाश्वप्रक्षालनं। प्रत्यनिधारणं च। ममदशममिधो जु कयात्।
 विल्लोहस्तोमि। इति कुम्भरावयो वमिदक्षिणान्यां हस्तान्यां युगपद्गुणं।
 चमग्रे हिरण्यसू पोश्निर्जगती। उचमग्रे प्रमति न्यस्वाहा। यस्य मे हिरण्यग
 नः कस्त्रिष्टुप। उयं स्ये मे हि स्वाहा। इति नैऋत्यकोणादरन्या विच्छिन्नं। रा
 रवदवक्रमीशानकोणपर्यंतं जुहोति। उअग्रे ये स्वाहा उन्नरतः। उमो मा
 यस्वाहा दक्षिणतः। मध्येन्या ऊनयः। इत्याज्यनागां ता कुशंडिका। नतो ह
 प्रदिसंबंधि समिदाज्य होमादिकं। तद्यथा। आदित्यादिनवग्रहाणां आक्ष

१३

स्तेनेत्यादिकैः स्वस्वमंत्रैः स्वाहा तैरकादिममिदोमः॥ स्वाहा कारेते होममंत्राणां
 समिदाधानमंत्राणां च॥ अर्कः पलाशः खदिरोऽपामाग्रेथिपिष्यलः। अडंबरः शमी
 हवाकिशाश्च समिधः क्रमत्॥ एकैकस्य चष्टशतमष्टाविंशतिरेव वा॥ होतव्या म
 धुसर्पित्यां दध्नात्तरेण चापुताः॥ इति यासु वल्क्यः॥ ७॥ उक्तमंत्रैः प्रंतिमंत्रं एके
 नमृवे एनवग्रहेन आज्य होमः॥ ततश्च रुहोमो वदानधर्मेणानथाहि॥ एकं घृत
 क्वत्वा। क्वचिमुक्त्वा। अवदानद्वयं मेत्त एनमृविमुक्त्वा। पुनः स्तुवः॥ अनिधारण
 द्वयं वरो॥ उअल्लेन न्यस्वाहा। पूर्वविच उष्टीतं लचा। उआप्यायस्व० ये

स्वाहा॥२॥चतुर्गुण॥३॥अग्निमूर्धनि॥स्वाहा॥३॥चतुर्गुण॥४॥उदुधध्वं॥वः॥स्वाहा॥४॥चतुर्गुण॥
 ५॥उदुधस्य ते॥अग्नि॥त्रं॥स्वाहा॥५॥चतुर्गुण॥६॥उदुधं कंते॥अ॥स्तु॥स्वाहा॥६॥चतुर्गुण॥७॥उगमग्नि
 र॥धः॥स्वाहा॥७॥चतुर्गुण॥८॥उकयानवित्र॥ता॥स्वाहा॥८॥चतुर्गुण॥९॥उकेतुं॥अ॥एव॥त॥या॥स्वा
 हा॥९॥॥आ॥स्त॥स्त्रे॥ने॥त्या॥दि॥मंत्रे॥धृ॥ता॥क्त॥निल॥य॥व॥हो॥मो॥ग्र॥ह॥दे॥वा॥धि॥दे॥व॥ता॥दि॥स्था॥पि
 त॥दे॥व॥ता॥न्यो॥स्था॥पि॥त॥दे॥व॥ता॥न्य॥श्च॥यथा॥शक्ति॥अ॥ष्टो॥त्तर॥म॥ह॥स्त्रं॥उ॥शा॥न॥म॥ष्टो॥त्त
 रं॥तथा॥अ॥ष्टा॥विंशति॥र॥ष्टो॥वा॥ए॥कै॥क॥स्य॥उ॥हो॥म॥ये॥त्॥प्र॥थं॥मो॥यु॥न॥हो॥मः॥स्या॥ह्न॥त्त
 हो॥म॥स्त॥तः॥परः॥॥तृतीयः॥कोटि॥हो॥म॥स्तु॥म॥र्व॥का॥म॥फल॥प्र॥दः॥आ॥धु॥निका॥अ॥श॥क्ता॥

स्त्वेवं कुर्वन्ति। तिलयवाकुतिः॥२८॥ प्राप्ते च सुश्रूगनारिगंजं बीरं बाजपूरकं। उन्न
तीनालिकेरं च दारिमानियथाक्रमं॥ आल्लस्तेनैत्यादिमंत्रैः प्रचुर्वफलांकुतिः॥
अग्निं हूतमित्यादिनिःप्रत्येकं तिलयवाकुतिः॥ कद्रुशायगौरीर्मिमायेत्यादिनिः
प्रत्येकं तिलयवाकुतिः॥ एंडसा० प्रत्येकं॥ गणानां० प्रत्येकं॥ जातवेदसे०॥ इ
त्यादिप्रत्येकं॥ जातवेदमइत्यनेन घृताक्तमर्षपि होमः॥ अग्निर्होमः॥ प्रतिमंत्रं॥
तिलयवाकुतिः॥ ब्रह्मणस्पते०॥ इदं विष्णु०॥ कद्रुशाय०॥ रुद्रजपस्य दशांशो
मः॥ अस्यामने सु०॥ इविः स्वाहा॥ आकुतिः॥ इततोऽस्त्वापि न देवता होमः॥ अग्नि

मालेईषेचा इत्यादिनिःप्रत्येकं च त्र्यंकेन सक्तुमिवेत्यादिनिव्यहिसंतैः प्रत्येकं च
 कृतिर्यं बकमित्यनेन मंत्रेण घृताक्तगुणुलस्य होमः॥ नतिलयवानां॥ मक्तु
 मिवेति पयोऽवशिर्कराशतपत्रमिश्रान्तालितं डलान्नुकुर्यात्॥ ननु नि
 लयवान्॥ पावकान् इत्यादिनिःस्तिलयवानेव॥ इत्यस्थापितदेवता होमः॥
 इति होम समाप्तः॥ ७॥ नतो विस्तरेण यजमानो ग्रहपूजां कुर्यात्॥ तथा हि॥ अथ
 श्रीदेवेश। मुनस्य विवाहो० यं आदित्यादि० प्रीत्यर्थं आदित्यादिन० मानुकला
 यं आदित्यादिनवग्रहाणां स्थापितदेवता महितानां पूजनमहं करिष्ये॥ स्याद्

११

कचंदनमिनस्य कुजस्य वर्णं श्रीखंडमस्त्रितनयस्य सनागविम्य। गोरोचंदनसुर
 गुरोः। शशिनंदनस्य कस्तूरिकारविमुतादिषु चानुलेपः॥ रक्तश्वेते क्रमाद्द्या कण
 वीरे कुसुमं कंचपकं शतपत्रं च जानीपुष्पं चामीतथा॥ पुष्पं चागम्यं प्रोक्तं विविन्न
 गियथाक्रमं॥ याज्ञवल्क्यः॥ गुजेदनं पायसं च हविष्यं क्षीरं षाष्टिकं। दधौदनं हवि
 श्रुतं मांसं विन्नान्नमेव च॥ रक्तचंदनमादित्याय श्रीखंडं सोमाय रक्तचंदनकुंकु
 मंबो अंगारकाय। गोरोचनकेसरं बाबुधृहस्यति वा न्यां। श्रीखंडं शुक्राय। कस्तू
 रिकाशनि राहुन्यां। विविन्नचंदनकेतुन्यां। रक्तकणवीरमादित्याय। श्वेतकण

वीरं सोमाय। ऊसुं न कर्मगारकाय। चंपकं बुधाय। शानपत्रं हृस्वतये। ज्ञाना पु
 षं शुक्राय। शमीपत्रं शनैश्चराय। चंपकं बुधाय। अगस्त्यं पुष्पं राहवे। विचित्र
 पुष्पं केतुन्यः॥७॥ कुंदरादिधूपः। उक्तधूपानावेगुगुलः। नववर्त्तिभुतोरा
 पः॥ गुजेदनमादित्याय। घृष्टतपायसं सोमाय। हविष्यान्नमंगारकाय। क्षी
 रषाष्टिकं बुधाय। दध्यौदनं हृस्वतये। मोदकं शुक्राय। सघृतं चूलीन्दतं माखा
 न्नशानैश्चराय। मांसं मोदनं संयुक्तं राहवे। वित्रोदनं केतुन्यः॥ मोहासुविचं
 दनानि। दिवाकरऊजान्यादिदापये प्रक्तचंदनं। चंद्रेच नागविचैव श्रीखंडं

१५

च प्रदापयेत्॥१॥ ऊं ऊमेन संयुक्त श्रीखंडं जीवसोम्ययो॥ अगारं चंदनं दद्या
 द्वाऊकेचकजेषु च॥२॥ राहवे ऊदरकं धूपं शनिस्तुष्टनाक्षता॥ नौमेसक
 रसं चैव अगारं च बुधेतथा॥३॥ मिरुकं गुरवे दद्यात्तुक्ने विल्वागुरुं तथा॥ गुगु
 लं मंदवारं तुलाक्षारं राहोचकेन वै॥४॥ पूर्वोक्त ऊदरकादिधूपानावे सर्वेषां
 गुगुलखेधूपः॥ तथा च याज्ञवल्क्यः॥ धूपो देयश्च गुगुल इति॥ ततो दीपं लक्षा
 नि वेद्यं देयं॥ माहासुवि॥ गुजेदनं रवे दद्यात्तुक्राय घृतमोदकं। मिश्रितं घृतमा
 खैश्चानि वेद्यं स्याच्छनैश्चरे॥ राहोमं मोदनं दद्यात्केनोश्चित्रोदनं तथा॥ ॥

अथ पूजाविधिः॥८॥ अ॥ यजमान आचमनं प्राणायामं चत्वा अथ
 श्री० देवोच्चसुतस्य विवाहो० मिथ्यार्थं च आदित्यादि नवग्रहेभ्यः स्थापितदे
 तासहितेभ्यः पूजनमहं करिष्ये॥ आदित्यादिकेचुपर्यंतं च अग्न्यादिग्रह
 देवतान्यः इदमंत्रः॥ इक्ष्वाद्यधिदेवतान्यः इदमंत्रः॥ इंद्रादिदिक्यालेभ्यः
 इदमंत्रः॥ इंद्रादिलोकपालेभ्यः इदमंत्रः॥ गणेशादिपंचन्यः इदमंत्रः॥ अग्न्या
 दिनक्षत्रं देवतान्यः इदमंत्रः॥ रुद्रकुंभोपरिब्रह्मविष्णुरुद्रेभ्यः इदमंत्रः॥
 आदित्यादि इदं चंदनां इत्यादिपूर्वेभ्यः स्वस्वमंत्रैः पूजा॥ धूपः॥ दीपः॥ अर्घ्यः॥

१७

तस्य मंत्रः॥ शस्त्रादिफलानि दद्यात्॥ नागवल्लीदलं शुभ्रं पूगीफलसमचि
 तं॥ कपूरेण ममायुक्तं तांबूलं प्रतिगृह्यतां॥ नैवेद्यं॥ अत्र० क्षतानि आदित्या
 दिनवग्रहेभ्यः स्थापितदेवतासहितेभ्यो वः स्वाहा॥ आरात्रिकं॥ नमो ब्रह्मणे
 ऋक्षये देवामो ऋक्ष विश्वतश्चक्षुः॥ ऋक्ष॥ इदमारात्रिकं आ० वः स्वाहा॥
 अत्र॥ पुनः पुष्पैः पूजा॥ आरात्रिकचंदनानं मस्कारः॥ आ० केचुपर्यंतं नमो न
 मः॥ प्रार्थना॥ आयुर्विद्यां धनं दत्तयशः शौर्यं च पुष्कलं॥ पुत्रान् रत्नसुखं दत्त
 मवाक्का मांश्च दत्ताम॥ पूजा सकल्यः॥ रक्तचंदनादिचंदनैः रक्तकवीणरादि

चंदनैः कृष्णरात्रिकैः अनया यथास्तन पूजया नगवंतः औरक्त कणवीरादियु
 धैः कुंडादिधूपैः शालादिफलैः पुजे दनारिने वेद्यैः कर्पूरात्रकैः अनया य
 थास्तन पूजया नगवंतः आदित्यादिग्रहाः स्थापितदेवता सहिताः प्रीयतां
 जलं जले ॥ वक्रिपूजा ॥ आदित्येकपिलोनामपिंगलसोमउच्यते ॥ धूमकेतुः सु
 था नो मेजवरात्रिबुधः स्मृतः ॥ गुरौ चैव शिखीनामशुक्रेन वनिहोटकः ॥ शनै
 श्चरे महातेजा राहो कनौकताशनैः ॥ इति वक्रौ पुष्पप्रक्षेपः ॥ बलिदानं ॥ हो
 मकुंजं परितः ॥ शूबादिदशदिक्षु क्रमेण ॥ त्राता ० ५ ॥ इंद्राय नमः ॥ इन्द्रानुचरे

१८

न्योनमः ॥ इति पूर्वस्यां च नो अग्नेते ॥ अग्नये नमः ॥ अग्न्यनुचरे न्योनमः ॥
 एवं क्रमेण ॥ यस्मिन्नुत्तेति ॥ यमाय नमः ॥ यमानुचरे न्योनमः ॥ प्रतार्यायु
 तां ॥ निक्षत्रिये नमः ॥ निक्षत्र्यनुचरे न्योनमः ॥ उदुत्तमं वरुण ॥ वरुणाय ॥ वरु
 णानुचरे न्योनमः ॥ आनोनियुद्धिः ॥ वायवे ॥ वायुनुचरे न्योनमः ॥ वयं सोम ॥
 सोमाय नमः ॥ सोमानुचरे न्योनमः ॥ तमीशानं ॥ इशानाय नमः ॥ इशानानुचरे
 न्योनमः ॥ अस्मे रुद्र ॥ रुद्राय ॥ रुद्रानुचरे न्योनमः ॥ इति शानो प्राच्यो मध्ये
 ॥ स्योना पृथिवि ॥ पृथिव्यै ॥ पृथिव्यनुचरे न्योनमः ॥ इति वायवि पश्चिमयो मध्ये ॥

॥ ॥ पूर्यहि निः॥ घृतस्य स्क्रवच उष्टयं स्क्रविमुक्ता पत्रं पूगं नालिकेरं श्री
 खंडं कर्पूरं उन्नमं पट्टवस्त्रं नमुक्ता॥ ततः स्क्रवि पूर्य लित्वा यजमानेऽचारक्षेम
 मुद्रा हर्मिरिति स्क्रत्वेन मधुमंतं तज्जमिमित्यं तेन अंबुच्छिन्नधारया घृतं जुहुया
 त्॥ पूर्वं आज्यनागां ता ऊर्वां टिका प्रारभ्यते॥ शिष्टं ततः॥ एकः स्क्रवः॥ एकम
 वदानं॥ उपरि स्क्रवद्वयं नानिधारः॥ उ अग्रे शिष्टं ततः स्वाहा॥ उदको पस्य
 शनिं॥ समकं॥ उ नः स्वाहा॥ उ नः स्वाहा॥ उ नः स्वाहा॥ उ नः स्वाहा॥ उ नः स्वाहा॥ उ नः स्वाहा॥
 अथाग्नेस्य न निशस्ति श्वसत्यमि च मया अमि॥ अथासाम न मान्न तोया सं

वमूहिषे॥ अथानः ऊर्वा हिनेष जं स्वाहा॥ प्रजापतये स्वा स्वाहा॥ साव्यपाणौ ये ऊ
 शास्तां नृत्ति एनाग्ने सं गृह मूले मये न स्क्रच्यग्रं मध्यं स्क्रवो मूल्यं मातृ स्था ल्यां॥
 अग्ने वमि मिति॥ शनि जुहुयात्॥ तिस्रः समिधे जुहुयात्॥ पवित्रा न्यां पयुत्ति ए॥ इ
 दमा पर निवृत्तेन मार्जनं॥ पवित्रे अग्नौ प्रत्तिप्य॥ बृहिर्हि मि॥ ततो होम संकल्पः
 ॥ पुण्या हं दीर्घमायुरस्तु॥ शिवा० सोम० अ० दीर्घ० पु० वृ० ध० इ० अ० य० दि०
 अस्मिन् ग्रह शांति कर्मणि यद्यद्द्वयं वा वद्याव संख्या कं येन येन मंत्रेण कृतं य
 स्यै देवता यै तन्न द्वयं तावन्न व संख्या कं तेन तेन मंत्रेण कृतं स्यै ततस्यै देवता

येनममइति। जलोकरसंपुटं च। मासादेवनामुप्रीनाशांतिरापुष्टिरावरण
नवंतु। दक्षिणासंकल्पः॥ अम्यग्रहशांतिकर्मणःप्रतिष्ठासिद्ध्यर्थं सर्वानि
ष्टप०र्थं। आदिस्मार्तिन० प्रीत्यर्थं धेन्वाद्यक्तदक्षिणानि प्रयेयथापरिकल्पितं द
व्यं। आचार्यप्रमुखऋषिजापकेभ्योः। संप्रददे। योय० तां। धेनुः। शंखमनयान
दानदेमवामोहयः। क्रमात्। लक्षागौराय संछागं एतावैदक्षिणाः स्मृताः॥
न्यसीसंकल्पः॥ अम्यग्रहशांतिकर्मणः प्र०र्थं न्यूनानिरिक्तपरिपूर्णार्थं य
थोक्ता। हान्यसीदक्षिणां नानागोत्रेभ्यो ब्रा० दे। यो० तां। उदक्षिणाः पांडु।

व०दी०पु०य०नि०आदि०तां प्र०स्था०व०उ०अनि०आ०पुण्या०पुण्या
हं०उ०इ०इ०उ०कल्या०३उ०स्व०उ०॥ अस्य नवग्रहाणां तिकर्मणो य०स्त्रुष्ट
हे०उ०स्त्रु॥ ॥ अनिषेकः॥ सज्जनैः सह पूर्वा निमुखे यज्ञमाने वृक्षानुक्रमेण
उपविष्टेत्। रुद्रकलशान्ताम्रपात्रेण जलमुदृत्य तेषां शिरःसुकर्तव्यः॥ तत्र
मंत्राः॥ अबयोयंति शक्रः॥ आपरहाउ शक्रः॥ १२ मं मे मंगं गंगे शक्रः॥ १३ सुदृष्टे शक्रः॥
शक्रः॥ ४ सहस्राक्षं शत धारं मृषिनिःपावनं क्षतां नेन त्वामनिषिंवा मिपावमा
न्यः पुनं बुते॥ १५ नगं ते वरुणो राजानं गंगं सूर्यो विदुः स्यति॥ १६ नगं मिंदुः श्ववायुश्च न

गंमप्रपयोदः॥२॥यत्नेकेरोषुदोनायंसीमंतेयचमईनि।ललाटेकस्यो
 र्हारापस्तद्धंउतेसदा॥३॥अमृतानिषेकोअस्तु॥मांगल्यं॥ऊंऊमेनमा
 हतेन॥ग्रहाणांआशिषोशलादिफलानिवृद्धानुक्रमेणतेषांहस्तेऽप्येता॥
 आज्याकस्तवेणहोमविन्दतिगृहीचातेषांहस्तेऊंऊमेनैवमांगल्यविन्दत्या
 कार्यं॥प्रथमग्रहादीनांवक्षपिनांपश्चातेषां।आशीवदिः॥तेन्यआचमनंदेयं॥
 पूर्ववर्हिहोमांताकुशंडिका।ललाहोमसंकल्पाद्यवातरंचलतं॥इदानींप्रणी
 ताविमोकादिसमाप्तिपर्यंताकुशंडिकाप्रारभ्यते॥प्रणीताविमोकः॥ब्रह्मणे

पूर्णपात्रं।अस्यग्रहान्तिकर्मणिःसमृद्धर्थेइदंपूर्णपात्रंमहिरण्यंब्रह्मनु
 न्यमहंसंप्रददे॥ब्रह्मोअर्जुन।कर्मपिवर्गेब्रह्मणानाजतं।अस्यनवग्रहशां
 र्थंन्यूनातिरिक्तपरिपूर्णार्थिकमंगिदेवतानांप्रीत्यर्थंयथासंपन्नेनान्नेनह०ब्राह्म
 णमोक्तंनानर्पयिष्ये।नगवत्यःकमंगिदेवताःप्रीयतां॥शानःपंचोनाशांतिः॥शं
 नइद्राग्रीवगश्चित्रयोवैयहृइतिजपत्॥अस्यनवग्रहान्तिकर्मणोयंन्यूनाति
 रिक्तंन०स्तु।गृहे०३०स्तु॥वचुर्निश्च०नमः॥यस्यस्मृ०तं॥श्रीयत्तुपुरुषायनमः॥
 ॥इति कुशंडिकाममाप्ता॥ततोग्रहादीनांविमर्तनं।उतिष्ठब्रह्मणस्पतइतिरुच

॥ इति ग्रहशान्तिः समाप्ता ॥ ॥ ठ ॥ ॥ ठ ॥ ॥ श्री ॥ ॥ ठ ॥ ॥ विवाहादिशुचक
मादिविनायकशान्तिः ॥ ग्रहशान्तिः ॥ तन्मतिनिधौ ब्राह्मणो ज्ञानं वा ॥ स्नातं स
ध्यावंदनां तर्पणं वैश्वदेवः सर्वमायेन ॥ देव पूजालिखितगणेशपूजा ॥ ग्रहनि
र्गमवामेव वसोदशिचवेदिका ॥ कार्यविवाहे विद्वद्दिग्देवे पूर्वदिक्षिते ॥ १ ॥ गृ
हे वै पश्चिमदारेन यच्चोत्तरएव च ॥ वेदिका च वसोदशिग्रहनिर्गमदिक्षिते ॥ २ ॥ अ
थ वर्णकाचारः ॥ मातृसंस्थापनं वसोदशि ॥ दृष्टिश्चादंतेषां प्रकारः ॥ गौरीयस्मात्तच्च
मेधासावित्रीविजयाजया ॥ देवसेनास्वधास्वाहा ॥ मानरोलोकमानरः ॥ धृतिपु